

27 lutego 2024

Silne państwo to silny samorząd

W jaki sposób wzmacniać odporność państwa na zagrożenia zewnętrzne? Eksperti Fundacji Batorego w publikacji [“Co dalej z samorządem”](#) przypominają m.in., że 24 lutego 2022 r. najszybciej i najlepiej na pojawienie się na naszej granicy milionów uchodźczyń i uchodźców zareagowały te władze samorządowe, które miały już doświadczenie dialogu i partycypacji obywatelskiej. Dzięki temu wszyscy partnerzy potrafili sobie zaufać i szybko działać.

- Wzmocnienie wspólnot samorządowych wymaga od liderów samorządowych nowej opowieści o samorządzie. Mieszkańcy muszą odzyskać poczucie sąsiedzkiej wspólnoty i możliwości wspólnego działania.
- Konsultacje i partycypacja obywatelska wymagają odnowy. Powinny włączać obywateli w proces decyzyjny od samego początku. Konieczna jest zmiana języka komunikacji z obywatelami - ze specjalistycznego na zrozumiały dla każdego obywatela.
- Władze samorządowe nie mogą się ograniczać do bycia administratorami i inwestorami zastępczymi, pilnujących, czy środki z budżetu centralnego są dobrze wydawane w terenie. Takie podejście osłabia samorząd, zwłaszcza kiedy dotacje na inwestycje samorządowe są rodzajem zachęty bądź nagrody od władz centralnych, a dochody własne ulegają uszczupleniu, osłabia to samorzady.
- Jeśli samorzady chcą utrzymać obecny impet inwestycyjny, muszą rozważyć zmianę sposobu ich finansowania. Sposobem może być partnerstwo publiczno-prywatne i wykorzystywanie środków prywatnych albo rewizja strategii inwestycyjnych samorządów wraz ze śmielszym sięgnięciem po dodatkowe źródła dochodów własnych.

- Konieczne jest też odwrócenie procesów centralizacyjnych, które w ostatnich latach podkopywały fundamenty regionalnej demokracji. Rząd np. przejął kontrolę nad wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska, regionalnymi zarządami melioracji i urzędów wodnych, ośrodkami doradztwa rolniczego, a więc instytucjami regionalnymi kluczowymi dla polityki klimatycznej i „zielonego ładu”. Poprzez rozszerzenie kompetencji instytucji kuratorów oświaty rząd zacieśnił kontrolę nad sektorem edukacji.
- Jeśli nie utrwalimy dziś lokalnej demokracji w województwie samorządowym, to nie przetrwa ona nieprzychylniej jej gry sił politycznych i geopolitycznych, a jutro będziemy musieli ponownie walczyć o demokrację, nie tylko regionalną. Przykład Węgier pokazuje, jak krucha może być pozycja samorządów regionalnych wobec interesów polityki rządowej

Autorami publikacji [“Co dalej z samorządem”](#) są: Krzysztof Burnetko, Adam Gendźwiłł, Hubert Izdebski, Paweł Kubicki, Julita Łukomska, Iwona Sagan, Katarzyna Sztop-Rutkowska, Dawid Sześciło, Joanna Załuska.

NA RADARZE

Jak wyłaniać władze spółek Skarbu Państwa?

W kolejnych spółkach miotła wymiata rady nadzorcze, powoli następują też zmiany w zarządach, a czytelnich kryteriów brakuje - choć obiecała je rządząca dziś koalicja. Całkowite odpolitycznienie władz spółek Skarbu Państwa nie jest oczywiście zasadne, bo nie mogą one działać tak jak firmy prywatne: osiągnięcie zysku nie jest jednym ich celem. O tym, jak problem naboru kadr zarządzających do spółek publicznych rozwiązano w innych krajach, [pisze dr Stefan Sękowski na blogu forumIdei](#) (wypowiada się też w podcaście „[Batory w Polityce](#)”).

Ciekawe rozwiązania wypracowali Norwegowie (władze spółek dobierają komitety nominacyjne, które przedstawiają ze swych prac szczegółowe sprawozdania) i Szwedzi (tu rząd wyznacza spółkom publicznym tylko ogólne kierunki, a zarządzają nimi agencje, które decydują też o kryteriach naboru władz przedsiębiorstw).

Kryteria te są zindywidualizowane, ale co do zasady wymaga się doświadczenia biznesowego i finansowego). Wynika z tego, że dobrym dla Polski rozwiązaniem byłoby stworzenie rad nominacyjnych, które wskazywałyby członków rad nadzorczych. Przydałaby się też ponowna, realna centralizacja nadzoru właścicielskiego. To utrudniłoby m.in. czynienie ze spółek udziałowych ksiąstewek różnych frakcji w ramach obozu rządzącego.

Co jest do zrobienia w zakresie praworządności?

Organizacje pozarządowe, w tym Fundacja Batorego przekazały Komisji Europejskiej [opinię do jej raportu o stanie praworządności w Polsce](#). Raport zostanie opublikowany w czerwcu i będzie pomocny w sprawdzaniu, jak wygląda proces przywracania praworządności w Polsce. Nie chodzi w nim tylko o naprawę wymiaru

sprawiedliwości (co zaczęło się już dziać), ale też o wprowadzenie efektywnych przepisów regulujących lobbying, stworzenie internetowego systemu oświadczeń majątkowych, zwiększenie niezależności mediów publicznych oraz zapewnienie uczciwych procedur przyznawania licencji mediom prywatnym. Ważne jest też doprowadzenie do tego, by działania następcze w związku z ustaleniami NIK były bardziej systematyczne zapewnienie bardziej systematycznych. [Raport KE](#) jest częścią tzw. europejskiego mechanizmu praworządności, którego celem jest wzmocnienie zasad państwa prawa i zapobieganie ich naruszaniu. Nie tylko w Polsce, ale we wszystkich krajach Unii Europejskiej - [pisze Krzysztof Izdebski](#).